

BISERICA și ȘCOLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

„Lumea“ și viața creștină.

Ne apropiăm de timpul, în carele sfânta biserică ne chiamă să prăsnuim prasnucul sfintei Învierii Domnului. Și sfânta evangeliă de astăzi ne pregătesce pentru această însemnată serbare, arătându-ne deosebirea ce există între „lume“ și între viața creștină, între spiritul „lumii“, și între spiritul vieții precum o cere dela noi Domnul și Mântuitorul Christos și sfânta lui biserică.

În evangeliă de astăzi Mântuitorul lumii pune în vederea învățăceilor săi, că s'a apropiat timpul, în carele fiul omenesc se va da pre sine patimilor și morții, er doi din învățăceii săi: Iacov și Ioan, feciorii lui Zevedei, cer dela Dênsul, „sê-le dea lor, ca unul să ședă de-a dreapta, er altul de-a stânga întru mărirea sa.“ La această cerere Mântuitorul le răspunde cu vecinicile cuvinte: „cel ce vrea să fiă între voi mai mare, să fie tuturor slugă“. (Marcu cap. 10 v. 53).

În discursul acesta al Mântuitorului cu învățăceii săi se arată în mod foarte pregnant pre de o parte ceea ce doresce „lumea“, er pre de alta cum trebuie să fie viața creștină, pentru ca omul să potă în adevăr viețui pre acest pământ conform scopului, pentru carele este creat.

Are fiecare om până la un anumit grad ambițiunea și tendința de a escela și a-se distinge între omenii, cu cari trăiesce în societate. Când această ambițiune și tendință nu este moderată și regulată prin doctrina evangheliei, — degenerază, și cade în deșertăciune. Când însă este moderată și regulată prin doctrina sfintei evanghelii, — devine cel mai însemnat factor pentru progresul societății omenesci.

Este naturală tendența acesta a omului; dar pentru realizarea ei se cere, ca să împlinescă un lanț nesfârșit de datorințe, se cere multă muncă și ostenelă, multă jertfă și multă abnegațiune.

„Lumea“ și spiritul „lumii“ este contrariu și dușmanos ostenelii și abnegațiunii. Și fiind tendența omului de a escela și a-se distinge între semenii săi o calitate universală, este natural, că omul condus de spiritul „lumii“ și străin de spiritul evangheliei cade nentrerupt în conflict cu ordinea morală; er din acest conflict isvoresc toate relele și calamitățile sociale.

Omul, căruia nu-i place lucrul, este prin însași această împrejurare în neintrerupt conflict și în neintreruptă dușmăniă cu toți cei ce lucrază. Un astfel de om spre a-și coperi slăbiciunea acesta cardinală a sa este de regulă predispus pentru vorbe și ură față de cei ce lucrază, și devine un foc nestins pentru tot felul de nențelegeri și dușmăni; er însemnătatea și valôrea, pre carea o are lucrul și activitatea productivă pentru om și pentru dezvoltarea omului nu o potă înțelege, și cunosce pre deplin, decât numai omul, carele este pre deplin pătruns de doctrina și spiritul sfintei evanghelii și bisericii Domnului.

Și precum tendența omului de a escela, și a-se distinge în societatea, în carea trăesce, este generală: tocmai așa de general este și procesul de asimilare între omenii cari trăiesc unii cu alții. Principiele cele frumoșe, dar departe de a fi realizate, de: libertate, egalitate și frațietate nu sunt altceva, decât nisce forme, în cari omenimea crede, că va potă realiza procesul social de asimilare. Aceste frumoșe principii lumea s'a deprins a-le crede

și cunosc de un rezultat al revoluțiunii franceze. Cu toate acestea ele sunt mult mai vechi, sunt doctrina Mântuitorului nemului omenesc, sunt emanațiunea evangheliei, și se vor pute realiza în lume, și între oameni, numai prin o nimerită punere în aplicare a marelui principiu depus în vecinicile cuvinte ale evangheliei Domnului: „cel ce vrea să fie între voi mai mare, trebuie să fie tuturor slugă.“

Er ca dovadă despre acesta ne servește faptul, că nu pot fi între sine frați oamenii, cari nu au un tată comun; nu poate fi liber omul, carele nu se cunosc pe sine și scopul, pentru carele trăiesce pe acest pământ; nu poate fi egal și asemenea altor'a omul, carele nu lucrăză și nu trăiesce ca acestia.

Ne servește mai departe ca dovadă pentru această faptul, că toate încercările omenesci de a pune în aplicare și a realiza prin legi omenesci aceste frumoase principii nu au putut produce rezultatele așteptate.

Ne împedecă „lumea“ și slăbiciunile „lumii“ pre de multe ori de a fi frați unul altuia. Dar avem lipsă mare de a trăi frațesce unii cu alții, pentru că numai prin această ne putem întări spre a înfrunta mai cu succes multele greutăți ale vieții; și recunoscând această lipsă, de sigur că ne va plăce și mijlocul, carele este numai unul: credința în Dumneșeu, așa precum ne înveță această credință evanghelia Domnului.

Spre a pute însă urma și spre a-ne poté conforma modul nostru de gândire și acțiune doctrinei evangheliei Domnului, se cere deplină credință în dogma cardinală a creștinismului, în divinitatea Mântuitorului Christos. Această dogmă dela început și până în ziua de astăzi a fost mult combătută; dar în dezvoltarea popórelor se arată în tot locul stagnare și calamități diferite mai cu semă în acele epoce, în cari se găsesc oameni, cari își fac de profesiune a vieții ca să-o combată.

De aceea evanghelia de astăzi ne pregătesce de timpuriu pentru o demnă serbare a sfintei Înviieri.

Ne arată adecă evanghelia de astăzi, că vrednicia și meritul omului, creștinismul îl măsură și judecă după servițiul, pre carele omul îl prestăză societății. Și când ne vom deprinde a-ne judeca după această măsură unii pre alții, este natural, că starea și sórtea noastră se va schimba în spre mai bine, ne vom depărta de spiritul lumii, vom deveni mai

creștini, și prin creștinismul nostru ne vom emancipa de multe rele, cari îngreuiăză vieța de astăzi.

Nunta ca misteriu.

Studiu ritual de C. Lazar.

[Continuare si fine.]

II.

După finitul celor 3 rugăciuni graduale mari, preotul luând cununile anumit spre acest scop gătite și înfrumșetate, facend cu dênsele chipul crucii, întâiu la mire, dice de 3 ori: „Cunună-să robul lui Dumneșeu (N) cu róba lui Dumneșeu (X) în numele Tatălui și al fiului și al S-tului Duch Amin“ Și sărutând mirele cununa, preotul i-o pune în cap. Asemenea și la mirésă dicend aceleasi cuvinte. Apoi îi binecuvintăză de 3 ori în numele s-tei Treimi dicend: Dómne Dumneșeu nostru cu mărire și cu onóre încununăză-i pre dênșii!“¹⁾

În acest act de deosebită însemnătate spirituală culminează forma nunții ca misteriu divin, și face impresiunea cea mai profundă atât în miri, cât și în nuntași, dezvoltând pietatea spirituală proprie numai creștinismului. Deci cu drept cuvânt se poté numi sublimă după însemnătatea spirituală. Eță și resonamentul: la popórele orientale în genere, cununa de lauri de mirth servea ca semnul celei mai înalte distincțiuni pentru virtuți. Se încununau eroii, cari se distingeau în luptă, să încununau regii, se încununau Deii pogăni la anumite ocațiuni de festivități. Tot astfel se încununau căsătorinții cu cununa de mirth și la păgâni intru felicitarea și distingerea lor pentru merite, pentru gloria lor obținută intru castitate s. a. La poporul evreesc, când vinea ziua nuntei, mirele gătit în vesmintele cele mai strălucite, în mijlocul muzicii și a cântărilor, însoțit de colegii sei (Iud. XIV. 4 și Mat. IX. 15) se ducea la casa miresei, unde ea îl așteptă în cap cu coróna și vël, ornată în modul cel mai elegant.²⁾

Această datină a trecut dela Evrei apoi și în ceremoniile religioase creștine în deosebi în actul cununiei. Avend însemnătatea: că, mirii ca niște fericiți se glorifică pentru castitatea lor pădită, pentru fecioria și virilitatea lor primind acum drept resplată cununa fericirii în s-tul misteriu al nunții. În numele sfintei Treimi rógă deci preotul, că precum a încununat cu glorie pre martiri pentru virtutea lor, astfeliu pe acești fericiți să-i încunureze Dumneșeu cu gloria și onórea vieții laudabile familiare, vârsând harul seu preste dênșii.

¹⁾ Veđi Euhologiul. Bucureși 1888. pag. 70.

²⁾ Veđi. Archeologia biblica de Hieronim Buturean archimandrit. Iassy 1878. pag. 134.

Stând astfel lucrul, sublimitatea căsătoriei i-o dă pietatea religioasă creștină, pre când degradându-se căsătoria la un simplu contract încheiând înaintea unui organ civil, își pierde din sublimitate, ceea ce nu poate avea urmări binefacătoare asupra vieții familiare.

III.

Anunțându-se ořeși cum că mirii acum sunt încununati întru Domnul, prin cuvintele: „Pus-ai pe capetele lor cununii de pietri scumpe, viață au cerut dela Tine și le-ai dat fericire“ (prochim gl. 8) se cetește din epistola S. Apostol Pavel către Efeseni (c. V. v. 10) și din Evangelia S. Ioan (cap. II). Țr scopul cetirilor acestora este pe de o parte, de a arăta divinitatea misterului, de care s'a apropiat mirii, de alta parte arătându-se sublimitatea căsătoriei creștine, se dă întru o fericită viață conjugală, precum și modul de veselie creștină din această solemnă ocaziune. Apostolul Pavel făcând asemănare spirituală între relațiunea lui Christos Dumneșu către Biserica sa și între viața nouă a căsătoriilor, ajunge la concluziunea, că „Taina această este mare“³⁾ că misterul acesta al căsătoriei, adevărat nunta este mare, santă, căci ea se bazează pe iubire, și încă pe o iubire mare și curată, asemenea iubirei ce o are Christos către Biserica sa. Țr referința dintre Christos și Biserica sa este referința unui organism viu și durabil după anumite condițiuni și legi: Christos este capul, Țr Biserica este corpul. Și corpul întru toate se supune capului. Viață familiară ca emanațiune a căsătoriei, ca să fie fericită per eminentiam, trebuie să aibă de motor afecțiunea curată, iubirea lipsită de egoism, căci iubirea toate le face, toate le rabdă, iubirea nici odinioară nu defaimă, nu cârtesce, este isvorul tuturor bunătăților. Țr referința dintre căsătoriți să fie un organism viu, referința capului către corp, căci numai așa poate exista viață, viață fericită a căsătoriilor, pentru aceste cuvinte dice apoi „...Supune-ți-ve unul altuia întru frica lui Dumneșu. Femei pleca-ți-ve bărbaților vostri ca Domnului, pentru că bărbatul este cap (conducător întru toate) femeii, precum și Christos cap Bisericii; și acesta este mantuitoriu trupului. Și precum Biserica se supune lui Christos așa și femeile bărbaților lor întru toate. (Dar) Bărbaților! iubiți-ve femeile vóstre, precum Christos a iubit Biserica, și pre sine s'a dat pentru dânsa; ca să o pună înainte sieși mărita Biserica, neavând întinăciune, séu altceva de felul acesta, ci să fie santă și fără de prihană. Așa sunt datorii bărbații să-și iubească femeile sale, ca și corpurile sale. Cel ce iubesc femeia sa, pre sine se iubesc... Deci dară și voi fie-care în parte să-și iubească femeia sa ca și pre sine, Țr femeia să

se témă (se respecteze după pozițiunea sa) de bărbat“⁴⁾ decă voți să fiți fericiti!

Și poate să fie armonie mai plăcută și viață fericită fără observarea acestor adevăruri divine ce emanază dela Dumneșul iubirei, Christos, Dumneșul nostru? Să cuvine deci „să mulțămim pururea pentru toate în numele Domnului nostru Isus Christos lui Dumneșu și Tatălui,“ precum ne îndemnă acelaș apostol cu ocaziunea solemnității de față.

Vine acum S. Evangelist Ioan ca se dovedescă, că aceste învățături date spre fericirea noastră împlinind voia lui Dumneșu, sunt cari au sancționat misterul nunții prin însași prezența Sa la nunta din Cana Galileei, unde a severșit prima sa minune spre dovedirea divinității sale ca Christos Mesia prefacând apa în vin. (Veđi Evangelia: Ioan II.)

După aceste preotul îndemnă pre toți cei prezenți ca și ei să se róge „pentru mirii din tot sufletul și din tot cugetul lor, ca Dumneșu să le dea milă, viață fericită, pace, sănătate și iertare de păcate“; Țra dânsul rostescă o rugăciune către Dumneșul nostru, carele prin economia sa cea mantuitoare a binevoit a sânti nunta din Cana-Galileei prin venirea sa acolo, și carele acum a binevoit a însoți mirii binecuvântându-i, — „să-i pazescă în pace și în conțelegere, să arate nunta lor cinstită, patul neîntinat, să aibă conviețuire trainică nematiculată ajungând bătrânețe fericite cu inimă curată împlinind legea Domnului.“⁵⁾

Apoi se aduce paharul cel comun, paharul cel cu vin, carele închipuesce minunea lui Christos cu prefacerea apei în vin la Galilea, Țr după usul din unele locuri și pânea și sarea (ceea-ce nu prescrie înse Euhologiul) și preotul într'o scurtă rugăciune, la cetirea căreia creștinii stau cu capetele plecate, binecuvântându-le dă celor cununati de gustă de 3 ori din ele. Antăiu pânea sărată și apoi vinul din paharul comun întru închipuirea, că de acum una pânea au se mănca un pahar se bee: la olaltă să guste sarea, veselia vieții și paharul suferințelor, uniți fiind în corp și suflet după voia Domnului, prémărit în S. Treime.

IV.

S'au finit acum toate după voia lui Dumneșu, mirii s'au încununat în Domnul spre o fericită viață dimpreună; e bucurie această nunumai pentru miri și óspeți ci și pentru Maica biserică, se cuvine deci a-și esprima această bucurie, veselie generală. Preotul ia deci tămăierul și cădesce, ce închipuesce, harul S.-tului Duch ce s'a

³⁾ Efes. V. 3, 2.

⁴⁾ Apost. Pavel Efes V. 10—32.

⁵⁾ Euhologiul pag. 74.

pogorît peste cei căsătoriți; și încungiură de 3 ori în numele S. Treimi tetrapodul cu cei cununati, pe când se întonă nisce himnuri de bucurie ca „Isaia dăntuesce...” „S-ților mucenici cari bine v'ați nisuit și v'ați încununat...” și „Mărire Ție Christóse Dumneđeu nostru...” îndemnând prin aceste atât pre cei căsătoriți, cât și pre óspeți la bucuria generală a munții.

După acestea preotul luând cununile întâiu de pe capul mirelui îi dice: „Mărit s'e fii mire ca Avram și binecuvântat ca Isac și s'e te înmulțesci ca Iacov umblând în pace și lucrând întru dreptate poruncile lui Dumneđeu.” Apoi la mirésă, dicend: „Și tu mirésă mărită s'e fii ca Sara, și s'e te veseleşci ca Reveca, și s'e te înmulțesci ca Rachila, veselindu-te cu bărbatul t'eu păzind hotarele legii ca așa a binevoit Dumneđeu.” Punendu-le înaintea ochiilor exemple de fericită vieță căsătorală le accentuéză respectarea legii și a voiei lui Dumneđeu, carele i-a binecuvântat și că numai dela Acela pot aștepta fericire, lucrând întru dreptate poruncile Lui. Rogându-s'e apoi încă-odată într'o scurtă rugăciune pentru adevărata fericire a-celor încununati, le ține o cuvântare scurtă dar acomodată, mai cu sémă despre condițiunile unei vieți fericite conjugale.⁶⁾

După acésta preotul face finitul prin pré mărirea lui Christos, Dumneđeu, carele a binecuvântat nunta din Cana Galileei și cererea milei și îndurării Sale prin rugăciuni tuturor sântilor sei.

Étă deci că penetrând în sensul spiritual al misterului divin al nunții, am aflat nunumai divinitatea misterului, ci am constatat și intențiunile nobile și salutare ale Bisericei lui Christos, care nisuesce nu numai la bună-tatea materială, ci și la fericirea spirituală a fiilor sei.

Și déca adi fermentéză lumea idealuri ca libertatea, egalitatea și frațietatea, cari sunt bunuri spirituale promise de divinul Christ. cu XIX. secli mai nainte și cari bunuri numai în cadrul preceptelor evanghelice se pot căștiga și menținé, resultă, că căsătoria creștina cu misterul sacru al nunții trebuie nu numai preferită ca supremul bun spiritual, ba chiar i-se impune datorința morala fie-cărui creștin a-o apăra și menține cu sântenie în tóte țiilele vieții sale. Se sperăm deci în poterea intensivă și necurmată a preceptelor divine, căci însuși divinul Dascăl a profetit: „Ceriul și pământul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece.”

⁶⁾ Materii potrivite pentru atari cuvântari veđi în studiul: „Spicuri din S. Scriptură despre căsătoria. „Biserica și Școla“ 1891. Nri 23. și consec. de C. Lazar.

Productele unor plante biblice.

[Continuare la Nr. 6]

VII. Rășina.

În numerii de mai nainte am amintit, că Hebreii au întrebuintat rășina ca medicină fórte folositóre și se întrebuintéză și în țiilele nóstre.

Una dintre rășinile biblice, este și „rășina de brad,” care se pregătea pe cale industrială, și Hebreii o numiau „z e p h e t h.”

Se străbatem în țera culturii omenesci înainte cu cinci mii de ani, în Egipt. Se ne oprim pe țermurul riu-lui Nil, unde mama ovreică ca se-și mântuéscă copilul de mórte, l'a pus în coșara de papură și l'a lăsat plutind pe valurile domóle și calde, printre plantele aquatice, ce împodobesc marginile albiei.

Nu plantele aceste ne intereséză, nici coșara legată din papură, în care zimbea copilul Moise, mântuitorul poporului lui Israil și alcătuitorul celor đece porunci în muntele Sinai; ci un lucru mai profan, „rășina,” smóla, prin care era smolită coșara, ca se nu străbată apa prin legăturile ei și s'e se cufunde.

Acésta se póte afla în cartea II. a lui Moise, cap 2, vers 3, pag. 56. „Érá fiind-că nu putea se-l ascundă, i-a luat mamă sa un sicriaș de papură, și l'a uns cu smólă cleiósă, și a pus pruncul într'ensul, și l'a pus în marginea gârlii.”

Un alt pasagiu, în care se vorbește despre corabia lui Noe, pag. 9, cartea I. a lui Moise, cap. 6, vers 14: „Érá tu fă ție corabie din lemne neputrăđitoare cu patru muchii, despărțituri vei face prin corabie, și o vei smoli din lăontru, și din afară cu smólă.

Rășina de brađi (Coniferae) se extrage din cleiul brađilor, care se ferbe cu apă, séu fără apă. Pe de asupra fluidului ferbinte se ridică oleul de terpentin, érá rășina cleiósă se aședă pe fundul vasului.

Despre patria Coniferaelor, vorbește prorocul Daniil, pag. 716, cap. 4, și Isus fiului Sirah ierusalimeanul la pag. 856, cap. 50. Ei susțin, că patria Coniferaelor este Babilonul, India și Egiptul.

Țările aceste calde însă, în cari sunt păduri de Mimosa, nu pot fi patria brađilor, pentrucă în păturile de cărbuni de pétră produse prin revoluțiunea naturală prehistorică a pământului, nu se află cărbuni de pétră formați din brad, de cât fórte rar. Bradul poftescce climă mai rėcorósă ba unele specii, chiar rece. Pe temeul acestora, nu e mirare, décă geografia botanică a ținuturilor Nilului, de alungul Iordanului și în părțile inferióre ale riuurilor Tigru și Eufrat, nu ne amintescce, decât despre o specie de brad din Aleppo, Pinus halepensis Mill. în Arabia P. arabica Sieb., pe țermurii Palestinei P. maritima Lamb.

Renumitul botanist Parlatore, care s'a ocupat din adins cu studiul Coniferaelor, și alți botaniști și calětóri, au constatat, că puținele specii de Coniferae, ce obvin

în Arabia și în jurul orașului egiptean Alexandria, sunt numai subspeciile lui *Pinus halepensis* și că numai despre rășina acestuia se face amintire în biblie.

Pinus halepensis Mill. crește în Arabia, în Grecia, în Italia, în munții Atlas, în Spania și în partea sudică a Franciei, unde din rășina lui se pregătește renumitul oleu de terpenin.

Frunzele lui *Pinus halepensis* cresc cu părechea dintr'un mugur și abia sunt mai lungi decât conul lor (cucuruz de brad) atârnat. Coróna lui e respirată și produce frunze puține. Trunchiul lui are scórță surie. Coróna crește la o înălțime de 10—15 metri.

VIII. Galbanum.

Când s'au adus legile pe muntele Sinai, sa ordonat, că în serviciile dumneșești să se introducă și rășina „galbanum,” $\chi\alpha\lambda\beta\acute{\alpha}\nu\eta$, hebreesce: „chelbona.” Acésta o mărturisește Moise la pag. 85. cartea II. cap. 30. vers. 34: „Și a ȳis Domnul către Moise, ia ție mirosuristactii, și onih și *halvan* mirositoriu, și tãmãe curată, una cât alta să fie.

Legea acésta s'a adus din două puncte de vedere practice: a) Galbanum are un miros atât de pătrunător încât aprindându-l, fumul lui alunga și covirșea vieța șerpilor, ce bântueau adesea locașurile și grajdurile Israiltenilor, b) pentru că amestecându-l cu alte miresme greu mirositoare, le dădea un miros plăcut.

„Galbanum” mai obvine și în cartea înțelepciunii lui Isus fiul lui Sirah, pag. 839, cap. 24, vers. 18: „Că *halvanul*, și ca onixul, și ca stactia, și ca aburul Livanului în cort.”

Imprejurarea acésta, care a îndemnat pe Moise, să-l introducă în serviciile dumneșești, a deschis calea, ca se ajungă în sfârșit și pe mesele de toaletă, pe cum mărturisește și Dioscorides, că s'a folosit la prepararea oleului de *metropium* și falsificarea balsamului.

Așa dară chemia antică încă s'a folosit de experiența, că din diferite specii de materii mirositoare, se prepare parfumuri plăcute spre împlinirea poftelor trecătoare ale omului.

„Galbanum” se folosește de patru mii de ani în medicină, fără ca cineva se fie cunoscut planta, care produce „galbanum.”

Știința înainte cu trei-ȳeci de ani, n'a știut mai mult despre planta „galbanum,” decât a știut Dioscorides și Plinius, adecă: că ea crește în Siria în munții Amanus și că aparține genului „*Ferula*” a plantelor *Umbelliferae*.

Botanicii evului mediu: Dauhin, Lobel, Tabernae—Montanus, Parkinson, Plukenet, chiar de și au dėsēmnat planta, nimic nou și hotărit n'au spus despre ea. Marele Linné a ȳis și mai puțin, decât Dioscorides și Plinius, confundând planta adevărată cu *Bubon Galbanum*, a cărei patrie e Capul bupei speranțe a Africei de sud. Gustul, mirosul rășinei acestei plante nu sēmănă nici decât cu al rășinei, cu al adevăratei plante „galbanum,” care a ajuns pe piețele Europei, din Asia. Prin urmare patria ei trebuie se fie Asia și verosimil Persia.

D. Don, botanist anglez, a continuat studiul despre „galbanum” pe temeul studiului Dioscorides, ținând în vedere aserțiunile lui, adecă: că în rășina de galbanum adese obvin și sēmēnte și rēmășițe de plante. Pe baza acestora apoi a scris un studiu, care l'a prezentat societății de științe „Linné” din London la anul 1830. ȳr planta, care nu o vȳduse nici odată, a botezat-o *Galbanum officinale* D. Don. Este interesant, că în acest tractat, atacă pe Willdenow, renumitul botanist al secolului nostru, care a găsit în rășina de „galbanum” o sēmēntă pe care a sēmănat-o și după ce a rēsērit și crescut, a făcut studiu practic asupra „galbanumului.” Și unul și altul a greșit, pentru că în rășina de „galbanum” pȳte obveni și alte sēmēnte de plante străine.

După multă trudă s'a putut constata, că planta, care asudă „galbanum” este *Ferula erubescens* Boiss, o plantă umbelliferă. Acésta a descoperit-o Aucher—Eloy și Kotschy în Persia; însă nici unul n'a vȳdut asudarea „galbanumului.” Boissier la anul 1844 i-a dat numele, și în anul 1856 a descris două specii nouē ale ei: *Ferula gummosa* și *F. rubicaulis*.

Călătorii timpului mai nou Buhse, Bunge și Bienert, a aflat în Persia *Ferula galbaniflua* Boiss. Cumcă planta acésta produce „galbanum,” s'a convins prin experințe făcute în fața locului și din graiul locuitorilor.

Ferula „galbanum” este o plantă umbelliferă, crește în munții Demavend la o înălțime de 2250 metri dela suprafața mării, și pe deșertul sărat al Persiei în ținutul Herat. Rășina se scurge în stropi gălbui din partea inferioară a cotorului și a frunzei.

Botanistul rus Borszczow încă a descoperit la anul 1859 o specie de *Ferula*, care produce „galbanum,” *Ferula Schair*, pe deșertul sărat, care se estinde pe lângă riul Ssyrdarja.

Din tȳte cele expuse se constată, că tȳte speciile de *Ferula*, produc „galbanum,” însă planta adevărată, care produce medicina renumită „galbanum,” nu este constatată nici până în ȳiua de astăȳi, pentru că Persienii, cari adună galbanum-ul, nu vrēu se descopere acest lucru străinilor.

IX. Storax.

De rășinele, cari le-au folosit Hebreii antici în serviciile lor dumneșești, se ține și „storax”-ul.

Planta, care produce „storax,” a numit-o Linné *Styrax officinalis*. Ea obvine în pădurile Syrii, pe insula Cyprus; în Europa sudică: în Grecia, în Provence franceză, lângă Roma, pe vȳrfurile munșilor Albano și Tivoli.

Tufa *Styrax officinalis* sēmăna intru tȳte cu mērul nostru gutăiu.

Dioscorides și Plinius amintesc, că planta acésta a produs medicina și rășina mirositoare atât de prețuită în anticitate.

Storax, hebreesce *nataph*, obvine la pag. 85. Moise cartea II. cap. 30. vers. 34. „Și a ȳis Domnul către Moise, ia ție mirosuristactie și

onih și halvan mirositor, și tămâie curată, una cât alta să fie."

Cuvântul hebreesc „*nataph*” corespunde lui „*onih*,” care numai odată obvine în întreg testamentul vechiu. Se poate, că în mai multe pasaje s'ar afla, dacă traducătorii bibliei hebraice, nu ar fi tradus toate reșinele cu cuvântul grecesc „*stactii*” (στάκτη) dela verbul στάξειν = a scurge, a asuda, a picura).

Scrietorii vechi Garidel, Duhamel, monachul Mazeu, precum și învățatul modern Kotschy documentează, că planta *Styrax* obvine în Franța de sud, în munții din prejma Romei, în Aleppo și Iskenderum. Această afirmațiune corespunde și afirmărilor vechilor Dioscorides și Plinius.

Profesorul de botanică al universității din Athena Stamatiou Krinos, se obosesce a demonstra contrariul, de și *Styrax officinalis* obvine chiar și în Grecia, se înțelege că astăzi ea trăește numai ca tufă, deore-ce risipirea continuă a pădurilor, nu-i dă privilegiu să se desvôle complet, ca și în timpurile antice.

Pustiirea pădurilor este cauza, că astăzi nu se produce *storax* în Europa. Adese se poate ceti în studiile farmacologice, că *storax*-ul este productul plantei *Liquidambar styraciflua* L. din America nordică. Afirmațiunea asta, însă nu e corectă, pentru că *storax*-ul plăcut se produce în Asia mică din scórța mîzgósă a arborelui *Liquidambar orientale* Mill. Turcomanii, după-ce sfășie scórța grósă de pe trunchiul arborelui *Liquidambar*, rad scórța subțire mîzgósă, o opăresc cu apă ferbinte, o macină și apoi o presază în presa încăldită. Așa extrag *storax*-ul.

Natura producătoare de *storax* a arborelui *Liquidambar orientale* Mill., numai de câteva decenii este hotărîtă corect; de și *storax*-ul a fost cunoscut, ca medicină și parfum încă cu o mie de ani înainte de asta. O mie de ani învățații au preamărit în rătăcire arborele *Styrax officinalis*.

X. Pannag.

Pentru deslușirea înțelesului unor cuvinte, cari obvin în biblia hebraică, traducătorii se folosesc de limbile semitice; însă de multe ori, nici prin ajutoriul comparării acestora, nu se poate scruta adevăratul înțeles.

Așa cuvântul hebreesc „*panna g*” din cartea prorocului Ezechiel, cap 27, vers 17 îl aflăm tradus cu diferite cuvinte și forme, abătându-se dela înțelesul original hebraic. Această o documentează biblia de Andrei baron de Șaguna pag. 690. cap. 27, vers 17:

„Iuda și fiii lui Israil, acestia sunt neguțătorii tîi, cari vindeau grâu, și mirosuri, și casie, și miere de frunte, și unt de lemn, și rêsină au adus la tîrgul tîu.”

În pasagiul acesta, prorocul laudă comerțul, industria înfloritoare a cetății Tyrus din Phoenicia, unde se aduna poporul lui Iuda și Israil.

Este întrebare, că ore care cuvânt corespunde din traducerea română, hebraicului *panna g*?

Unii au tradus cuvântul „*panna g*” cu „*casie*,”

acesta se vede și în textul românesc; alții cu cuvintele mălaiu mărunt (*panicum*), dulcetta, balsam, smochină etc. Mai corect au purces aceia, cari l'au tradus cu originalul, *pannag*.

Este un document pentru lămurirea înțelesului *pannag*. Hiller amintesc în studiul sê Hierophyton despre *πανακες ήρόκλειον*, rêsina unei plante *Umbellifera πανάκη* sau *oponax*, care înainte cu mii de ani a aștitat comerțul între Grecii și popoarele antice orientale. *Πανάκη* era cunoscută, ca medicină foarte vindecătoare (*παν* și *ἀκείωμα* = toate le vindec).

O specie din familia plantelor *Umbelliferae*, atât de cunoscute în medicină și în culinele noastre, se tîn și *Pastinaca Oponax* Sibth. fl. gr., *Ferula Oponax* Spr., *Oponax Chironim* Koch. Plantele acestea, care produc medicina folositoare, trăesc în Italia, Sicilia, Grecia, Asia mică, Siria și Persia.

Boissier, în timpurile mai nouă, a deosebit speciile spaniole, franceze, de ale rêsăritului. Pe acestea din urmă le-a numit *Oponax orientale*.

Plantele acestea cresc la o înălțime de un stat de om, cotorul lor e aspru përos, cu frunze aripate și glandulose. Florile sunt de coloré galbănă, ca portocalele. Sémênțele lor sunt ovale și late. În timpurile antice erau cunoscute în Beotia, Arcadia, Macedonia, Siria și pentru folosul lor au fost cultivate în grădini.

Fiindcă s'au cultivat și în Siria, fără îndoelă trebuie se fii obvenit și în Palaestina, care e ținut mărginaș cu Siria și are una și aceeași climă.

Grecii le-au cultivat din interesul câștigului, ce nu mai puțin o potem presupune și despre Jidovii practici și iscusiti; cu atât mai vërtos, că în grădinile din Iericho a regelui Solomon s'au cultivat diferite plante, cari produc mirosuri plăcute: rose, arborele de balsam (*Balsamodendron*) și altele. Lupta pentru existență și pentru câștig, aceste două bolduri puternice și neînfrămate au fost cauza inpămîntenirii plantei *Oponax orientale* și în pămîntul lui Israil.

Mihaiu Pêrvu.

profesor.

(Va urma.)

D I V E R S E.

* *Prea Sântia Sa* Domnul Episcop Ioan Mețianu a reîntors a sêră dela Budapesta, unde în decursul sêptemînei trecute a participat la ședințele reprezentanței fundațiunei fericitului Em. Gozsdu.

* *Fundațiunea Ioan Popescu*, întemeiată prin contribui de cătră elevii fericitului întru aducere aminte profesor seminarial Ioan Popescu, a ajuns la suma de 1171 fl. Această fundațiune se va administra prin consistoriul archidiecezan, și din venitele ei se vor împărți stipendii tinerilor, cari se pregătesc pentru cariera de învățători.

* *Sinodul protopresbiteral* al tractului Timișorii s'a întrunit în ședință ordinară în 11/23 Martie a. c.

* **Invențiune.** Un croitoriu germân a inventat o materie de haine, prin carea nu trece glonțul. Acastă invențiune o-a cumpărat un consorțiu din Berlin, carele face experimete cu ea.

* **Numărul Evreilor de pe suprafața pământului.** „L'Annuaire israelite“ publică următoarea statistică: Europa numără 5,400,000 Jidovi împărțiți în următoarele țeri: Germania 562,000 (Alsația Lotaringia 39,000) Austro-Ungaria 1,644,000 (Galiția 688,000, Ungaria 638,000); Italia 40,000; Țările de jos 82,000; România 265,000; Rusia 2,552,000 (Polonia rusescă 768,000); Turcia 104,000; celelalte țeri 35,000 (Belgia 3000; Elveția 7000; Bulgaria 10,000; Danimarca 4000; Spania 1900, Gibraltar 1500; Grecia 3000). — Asia are 300,000 Jidovi, Africa 350,000, America 250,000, dintre cari 230,000 în Statele unite. Australia are 12,000 Jidovi. Poporațiunea întregă a Jidovilor de pe suprafața pământului este de 6,300,000. (În Palestina sunt numai 25,000 Jidovi!!).

* **Economie.** Procurarea pădureților pentru altuit. Este cunoscut, că din sēmēnța celor mai multe specii de pomi nobili nu rēsar ȳrași pomi nobili, ci rēsar pomi pădureți. Dacă voim sē nobilităm un pădureț, trebuie sē-l altuim cu un surcel (ori mugur) tăiat din cutare pom nobil. Mulți cred, că ori ce pădureț se pōte nobilita cu succes; lucrul însă nu stă chiar așa. În alegerea pădurețului sau subiectului de nobilitat încă trebuie se fim cu atențiune, ca acela se fie sănētos. Ca subiectul de nobilitat sē se pōtă numi sănētos, trebuie ca sē aibă rădēcini bune, și b) se pōtă circula în el sucub liber.

a) Fie-cine șcie, că un arbore fără rădēcini nu se pōte nutri. Dacă rădęciniile sunt slabe, atunci e slabă și vegetațiunea, și pomul cu rădēcini slabe nici odată nu va da proprietariului rōdă multămitōre. Potem țice, că pomul cu rădēcini slabe nici nu se plătesce sē-l altuiescā omul. Pomologii cei buni seiu produce și pădureți cu rădęcini bune. Spre scopul acesta se recere mai ales, ca pământul șcōlei de pomărit sē fie săpat destul de afund și bine lucrat, ca astfel rădęciniile sē nu fie impedeate în desvoltarea lor naturală. Pădureții rēsăriți din sēmēnță sunt de a se preferi celor eșiți din rădęcina altui pom mai bētrân.

b) Necorēspondētori pentru altuire nu sunt numai pomii cu rădęcini slabe, ci și aceia, în cari este impedeat și ori și în ce mod îngreunată circulațiunea scururilor.

Botanicii afirmă, că circulațiunea sucurilor de la rădęcina spre ramuri și întors se întâmplă pre sub șcōrțā, deci vătēmarea șcōrței impedeacă sau cel puțin conturbă circulațiunea regulată a sucurilor. Când circulațiunea sucurilor, prin cari se nutresce pomul, este impedeatū și conturbatā, pomul începe a se vēstedi și eventual se uscā. Că ore sănētosă este șcōrța, în cele mai multe casuri se cunoșce de pre cōje (epiderma). La pădurețul tinēr, a cārui cōje este crepatā, uscatā, sbīrcitā ori altcum vătēmātā, sau nu-i netedā și unșurosā, se pōte conchide, că șcōrța încă este vătēmātā, și un atare subiect nu este corespuțdētoriu pentru altuit. — Cumcū pădureții, a cāror șcōrțā e vătēmātā, nu sunt destul de corespuțdētori pentru ultuit, s'a probat pre cale experimentală; anume dintre pomii tineri bātūți de grinđinā în anul precedent altuirii aprōpe la 50% nu s'au prins. Pădurețul, pre care voim a-l nobilita, sē nu fie mai bētrân de 2—3 ani, sē aibă trunchiu neted și drept ramul principal sē fie bine desvoltat, ȳra ramii lateral, sē fie puțini și mai subțiri cu mult de cāt cel principal.

Locul de unde se aduce pomul sēlbatec, încă me-

rită o deosobitā atențiune. Mai bine este dacā e cu pōtință, a procura subiectul de altuit din un loc asemenea celui, în care dorim a-l strāplānta. Dacā se strāplāntā pădurețul din loc rēu în bun, se aclimatisēzā curēnd, din contrā mutat din loc bun în loc rēu, numai cu anevoie se dedā.

Cine doreșce se aibă subiecte de nobilitat, are se-și formeze înzuși șcōla de pomărit. Formarea acestei șcōle nu costă mult. Se sapă bine și afund cāti-va metri de pământ bună-ȳra ca un strat — și se samēna tōmna cu sīburi de pōme, și din acestia pre lāngā grija covenitā se produc cei mai buni pădureți pentru nobilitat. — U.

„Lumin.“

La tipografia diecesană se află de vēndare: o *candelă de argint nickel* și 2 *prapori noi*, unul cu chipul stei Maicii Prēcuate și al sftului Archangel, ȳr altul cu al sftului Nicolae și al sftului Archangel.

Pentru informațiuni detaliate a se adresa la „Administrațiunea tipografiei diecesane în Arad.“

Dintre opurile apărute în tipografia diecesană rom. greco-orientală din ARAD,

se pot procura următoarele:

Legea despre „pensionarea învățătorilor“ tradusă și esplicată de *Blasiu Codrean*, învățătoriu. Prețul 1 fl. 05 cr.

Istoria pedagogiei de *Dr. Petru Pipoș*, prof. Prețul 2 fl. **Conferințe publice**, editura Asociațiunei naționale Aradane. 1892. Prețul 80 cr.

Lecțiuni din Gramatica limbei române, pentru șcōle poporali, de *Ioan Ilica*, învățător. Prețul 25 cr.

Colinđi și Cāntece poporali culese de *T. Daul*, inv. Preț. 25 cr.

Metodica șcōlei poporale de *Dr. Petru Pipoș*, profesor. — II. Partea șpețială. — Prețul 1 fl.

Didactica pentru elevii institutelor pedagogice, de *Dr. Petru Pipoș*, profesor. — Edițiunea a dōua — Prețul 70 cr.

Curs practic despre cultivarea pomilor și a frāgarilor, lucrat dupā a lui Paul Gōnczi, pentru învățatori și privați de *Ioan Pop Reteganul*, învățător. — Prețul 30 cr.

Eticheta — studiu social, de *Iosif Ioan Ardeleanu*, paroch rom. gr. or. — Prețul 60 cr. v. a.

Cuvēntări bisericesci și funebrale de *Iosif Ioan Ardeleanu*, paroch român gr. or. — Prețul 1 fl. v. a.

Fabulele lui D. Cichindeal, de *Ioan Russu*, fost paroch al Aradului. Prețul 1 fl.

Compendiu de Geografā Universală, pentru șcōlele medie și preparandiale de *Teodor Ceantea*, profesor (edițiunea a II-a. cu figuri originali intercalate în tectst). Prețul 1 fl. 50 cr.

Aritmetica generală și șpețială. Manual didactic elaborat în usul preparandiilor (șcōlelor comerciali și medie, cum și a tuturoru privaților) de *Teodor Ceantea*, prof. Prețul 1 fl. 50 cr.

Florile Inimei, „Poesii“ de *Isaia B. Bosco*. Edițiunea tipografiei române a diecesei Aradului. Prețul 80 cr.

Istoria Naturală, pentru școlile elementare de *Dr. Paul Vasiciu*. Prețul 45 cr.

Compendiu de Pedagogie, de *Dr. Lazar Petroviciu*. Prețul 1 fl. 50 cr.

Despre legume, plântarea și creșterea lor de *Nicolau Avram*, învățător în Totvaradia. Prețul 60 cr.

Istoria biblică, adeca testamentul vechiu și nou. Pentru școle poporane. Edițiunea III. de *Dr. G. Popa*. Prețul 10 cr.

Scrieri pentru popor, compuse de *Iuliu Grofșorean*, învățător. Prețul 20 cr.

De la 10 exemplarie deodată comandate și solvite se dă unul (1) rabat, din ori care op, și expedate franco prin postă. — Iar câte 1 exemplar singuratic comandat, rogăm a se adauge încă 5 cr. pentru expediție (franco.)

Concurs.

Pentru deplinirea parohiei de classa a III-a din **Voivozi** cu filia **Cuzap**, protopresbiteratul Orășii-mari, — se escrie concurs cu termin de alegere pe **4/16 Aprilie 1893**.

Emolumentele sunt:

A) Din comuna matre **Voivozi**:

1. Dela 76 numeri de case câte o măsură de cucuruz în bómbe, care face 19 cubule à 5 fl. 95 fl., 2. 6 jugere pământ arătoriu în preț 100 fl., 3. Stolele usuate după calculul mediu alor 5 ani din urmă 60 fl., 4. 3 orgii de lemne à 5 fl. 15 fl., 5. Casa parochială prețuită în 20 fl.

B) Din filia **Cuzap**:

6. Dela 70 numeri de case câte o măsură cucuruz în bómbe, care face 17 cubule, 2 măsuri à 5 fl.: 87 fl. 50 cr., 7. 32 jugere pământ arătoriu à 3 fl. juger.: 96 fl., 8. Stolele usuate după mediul calcul alor 5 ani din urmă 40 fl., 9. 3 orgii de lemne à 5 fl.: 15 fl., 10. Casa parochială cu intravilanul prețuită în 25 fl. Suma 553 fl. 50 cr.

Afară de acestea fiitorul preot are drept a ține pe pășunea comunală câte vite va avè.

Contribuțiunea după pământurile parochiale are se-o solvescă alegândul preot.

Cu privire la stole se notéză cumcă dela botez îi compete preotului 50 cr., dela înmormântare mare 3—5 fl., delă înmormântare mică 1 fl., dela cununie 3 fl., érá pentru vestire 1 fl.

Doritorii de a ocupa acéstă parochie sunt poftiți a-și subșterne recursele provédute cu documntele recerute pentru parochie de classa III-a și adresate comitetului parochial din Voivozi Cuzap, se-le subșternă protopopului subsemnat în Oradea-mare până în 1/13 Aprilie 1893, a. c. avènd recurenții până la alegere a-se presenta în vre-o Duminecă séu sèrbătóre în Sânta biserică din Voivozi și Cuzapu spre a-și areta desteritatea în cele rituale și în predicare.

Comitetul parochial.

În conștelegere cu **TOMA PACALA**, m. p. protopop.

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Pe basa aprobării Venerabilului nostru Consistoriu diecesan Aradan de datul 22 Faur a. c. Nr. 846/1893. a proiectului de spese pentru săparea fântânei în curtea școlii din comuna **Jădani** (Zsadány) per Merczifalva, comitetul parochial publică licitațiune minuendă cu terminul pe ziua de **25 Martie (6 Aprilie)** a. c. la 2 ore după amèdădi în localitatea școlii.

Măestrii desteri, cari sau ocupat și până aci cu săparea fântanelor, sunt poftiți a se presenta în fața locului în acésta di.

Cauțiune nu se pretinde, de ore-ce tot materialul recerut: cărămidă, lemne etc.; comuna bisericescă le va procura.

Fântâna se cere dela 15—16 stângeni a se săpa în afunșime; érá lărgimea are se fie de 1 stângen.

Păreții respective: cavanul fântânei dela suprafață până la apă măestrul e deobligat a-l zdi cu cărămidă arsă anume pentru fântâni, licitațiunea se va începe dela 7 florini în jos de fie-care stângen de săpare, avènd măestrul a-și plăti singur șilerii receruți.

Cei cu atestate legalisate despre desteritatea lor în acésta ocupațiune, vor fi preferiți.

Jădani, în 28. Februarie 1893.

Din ședința comitetului parochial:

Mihaiu Vulpe, m. p.

Constantin Spatariu, m. p.

notariul comit. par.

președ. com.

Pentru facerea de nou a iconostasului, a strănilor, a tronului Pereacuratei Maria, a scaunului episcopesc, a scaunelor bărbătesci și femeșci, alor două feșnice înaintea iconostasului și a reparării corului și a înfrumșetării; apoi pentru zugrăvirea icónelor, aurirea și văpsirea, atât acelor înșirate mai sus, cât și a păreților interni din biserică din **Odvoș**, de după cum se află specifice înșirate în patru preliminarie de spese aprobate; conform decisului Venerabilului Consistoriu aradan dto 11/23. Faur a. c. Nr. 375/893, se escrie concurs de licitațiune minuendă pe **Martii** a treia di de Pașci **din 30 Martie, (11 Aprilie)** a. c. la 10 ore înainte de amèdi, în localitatea școlii din loc.

Prețul de esclamare e 2460 fl. v. a.

Doritorii de a întreprinde acestea lucrări cumulative sunt poftiți, ca pe terminul mai sus espus, să se presinte la fața locului, séu se-și trimită ofertele în scris provédute cu vadiul de 10% în numèrariu, séu în hârtii de valóre și declarându-se că cunosc condițiunile de licitare și întreprindere.

Resultatul licitațiunei pentru întreprindătoriu e de-obligatoriu numai decăt după subscrierea protocolului de licitațiune și a contractului de întreprindere; érá din partea comunei bisericesci, numai după aprobarea contractului din partea Venerabilului Consistoriu diecesan.

Planurile, preliminariele de spese, precum și condițiunile de licitare și întreprindere se pot vedé în cancelaria oficiului parochial din loc.

Odvoș, din ședința comitetului parochial, ținută la 28. Februaru (12 Martie) 1893.

Ioan Beleş, m. p.

Ión Nușiu, m. p.

paroch, preș. comit. par.

not. com. par.